МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
РАДА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ
MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
DROHOBYCH IVAN FRANKO STATE PEDAGOGICAL UNIVERSITY
YOUNG SCIENTISTS COUNCIL

ISSN 2308-4855 (Print)
ISSN 2308-4863 (Online)

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК:

Міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

HUMANITIES SCIENCE CURRENT ISSUES:

Interuniversity collection of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University Young Scientists Research Papers

ВИПУСК 67. ТОМ 2
ISSUE 67. VOLUME 2

Видавничий дім «Гельветика»
2023

Рекомендовано до друку Вченою радою
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(протокол № 12 від 19.10.2023 р.)

Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, В. Ільницький, І. Зимомря]. – Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2023. – Вип. 67. Том 2. – 394 с.

Видання розраховане на тих, хто цікавиться питаннями розвитку педагогіки вищої школи, а також філології, мистецтвознавства, історії.

Редакційна колегія:

Пантюк М.П. – головний редактор, доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Душний А.І.** – співредактор, кандидат педагогічних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Ільницький В.І.** – співредактор, доктор історичних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Дмитрів І.І.** – відповідальний секретар, кандидат філологічних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Андрєєв В.М.** – доктор історичних наук, професор (Київський університет імені Бориса Грінченка); **Батюк Т.В.** – кандидат історичних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Баукова А.Ю.** – кандидат історичних наук, доцент (Львівський національний університет імені Івана Франка); **Бермес І.Л.** – доктор мистецтвознавства, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Гриценко Г.З.** – кандидат історичних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Галів М.Д.** – доктор педагогічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Галик В.М.** – кандидат історичних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Ґжесяк Ян** – доктор габілітований, надзвичайний професор кафедри (Державна вища професійна школа); **Дутчак В.Г.** – доктор мистецтвознавства, професор (Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника); **Заєць В.М.** – кандидат мистецтвознавства, доцент (Національна музична академія України імені Петра Чайковського); **Зимомря І.М.** – доктор філологічних наук, професор (Ужгородський національний університет); **Іванишин П.В.** – доктор філологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Корсак Р.В.** – доктор історичних наук, професор (Ужгородський національний університет); **Кравчик М.О.** – кандидат філософських наук, доцент (Міжнародний гуманітарний університет); **Лазурко Л.М.** – доктор історичних наук, доцент, доцент кафедри історії України Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (м. Дрогобич, Україна); **Маршалек-Кава Джоанна** – доктор наук, доцент (Університет Миколая Коперника в Торуні, Торунь, Польща); **Масненко В.В.** – доктор історичних наук, професор (Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького); **Мафтин Н.В.** – доктор філологічних наук, професор (Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника); **Мацьків П.В.** – доктор філологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Медвідь О.В.** – кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України та правознавства, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка (м. Дрогобич, Україна); **Невмержицька О.В.** – доктор педагогічних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Оршанський Л.В.** – доктор педагогічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Пагута М.В.** – кандидат історичних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Пантюк Т.І.** – доктор педагогічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Петречко О.М.** – доктор історичних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Печарський А.Я.** – доктор філологічних наук, професор (Львівський національний університет імені Івана Франка); **Попп Р.П.** – кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України та правознавства, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка (м. Дрогобич, Україна); **Синкевич Н.Т.** – кандидат мистецтвознавства, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Ситник О.М.** – доктор історичних наук, професор (Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького); **Сташевська І.О.** – доктор педагогічних наук, професор (Харківська державна академія культури), заслужений діяч мистецтв України; **Сташевський А.Я.** – доктор мистецтвознавства, професор (Харківська державна академія культури), заслужений діяч мистецтв України; **Стецик Ю.О.** – доктор історичних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Стреначікова Марія** – доктор наук (doc. CSc., PhD.), (Академія мистецтв у Банській Бистриці); **Тельвак В.П.** – кандидат історичних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Устименко-Косорічі О.А.** – кандидат мистецтвознавства, доктор педагогічних наук, професор (Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка); **Футала В.П.** – доктор історичних наук, доцент, доцент кафедри історії України Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (м. Дрогобич, Україна); **Чик Д.Ч.** – доктор філологічних наук, доцент (Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія імені Тараса Шевченка); **Яворська Г.Х.** – доктор педагогічних наук, професор (Міжнародний гуманітарний університет); **Янишин Б.М.** – кадидат історичних наук, старший науковий співробітник (Інститут історії України НАН України); **Яремчук В.П.** – доктор історичних наук, професор (Національний університет «Острозька академія»).

Збірник індексується в міжнародній базі даних Index Copernicus International.

На підставі наказу Міністерства освіти і науки України № 6143 від 28.12.2019 р. (додаток 4) журнал внесений до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») у галузі педагогічних наук (011 – Освітні, педагогічні науки, 012 – Дошкільна освіта, 013 – Початкова освіта, 014 – Середня освіта (за предметними спеціалізаціями), 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями), 016 – Спеціальна освіта).

На підставі наказу Міністерства освіти і науки України № 409 від 17.03.2020 р. (додаток 1) журнал внесений до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») у галузі філологічних наук (035 – Філологія) та у галузі культури і мистецтва (022 – Дизайн, 023 – Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація, 024 – Хореографія, 025 – Музичне мистецтво, 026 – Сценічне мистецтво, 027 – Музеєзнавство, пам'яткознавство, 028 – Менеджмент соціокультурної діяльності).

На підставі наказу Міністерства освіти і науки України № 1290 від 30.11.2021 р. (додаток 3) журнал внесений до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») у галузі історичних наук (032 – Історія та археологія).

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка» Серія КВ № 19906-9706Р від 14.05.2013 р.

Усі електронні версії статей збірника оприлюднюються на офіційному сайті видання
www.aphn-journal.in.ua

Редакційна колегія не обов'язково поділяє позицію, висловлену авторами у статтях, та не несе відповідальності за достовірність наведених даних та посилань.

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

Засновник і видавець – Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка,
співзасновники Ільницький В.І., Душний А.І., Зимомря І.М.
Адреса редакції: Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, м. Дрогобич, обл. Львівська, 82100. тел.: (03244) 1-04-74,
факс: (03244) 3-81-11, e-mail: info@aphn-journal.in.ua

© Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка, 2023
© Пантюк М.П., Душний А.І., Зимомря І.М., 2023

Recommended for publication
by Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University Academic Council
(protocol No 12 from 19.10.2023)

Humanities science current issues: Interuniversity collection of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University Young Scientists Research Papers / [editors-compilers M. Pantyuk, A. Dushnyi, V. Ilnytskyi, I. Zymomrya]. – Drohobych : Publishing House „Helvetica", 2023. – Issue 67. Volume 2. – 394 p.

The journal is intended for all interested in high school pedagogy, philology, art, and history.

Editorial board:

M. Pantyuk – Editor-in-Chief, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Vice-Rector for Scientific Work (Ivan Franko Drohobych State Pedagogical); **A. Dushniy** – Co-Editor, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **V. Ilnytskyi** – Doctor of History, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **I. Dmytriv** – Corresponding Secretary, Candidate of Philological Sciences, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **V. Andrieiev** – Doctor of History, Professor (Kyiv Grinchenko University); **T. Batiuk** – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **A. Baukova** – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor (Ivan Franko Lviv National University); **I. Bermes** – Doctor of Arts, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **H. Hrytsenko** – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor (Ivan Franko Ivan Franko State Pedagogical University); **M. Haliv** – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **V. Halyk** – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **J. Gzhesiak** – Dr. Gab., Associate Professor (Konin Higher Secondary School of Education); **V. Dutchak** – Doctor of Arts, Professor (Vasyl Stefanyk Precarpathian National University); **V. Zaiets** – Candidate of Art Studies, Associate Professor (National Music Academy of Ukraine named after Peter Tchaikovsky); **I. Zymomria** – Doctor of Philology, Professor (Uzhgorod National University); **P. Ivanyshyn** – Doctor of Philology, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **R. Korsak** – Doctor of Historical Sciences, Professor (Uzhhorod National University); **M. Kravchyk** – Ph.D. in Philosophy, Associate Professor (International Humanitarian University); **L. Lazurko** – Doctor of History, Professor; **Marszałek-Kawa Joanna** – Doctor of Science, Associate Professor (Nicolaus Copernicus University in Torun, Torun, Poland); **V. Masnenko** – Doctor of History, Professor (Bogdan Khmelnytsky Cherkasy National University); **N. Maftyn** – Doctor of Philology, Professor (Vasyl Stefanyk Precarpathian National University); **P. Matskiv** – Doctor of Philology, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **O. Medvid** – Ph.D. in History, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **O. Nevmerzhytska** – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor (General Pedagogy and Preschool Education of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **L. Orshanskyi** – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Ivan Franko State Drohobych Pedagogical University); **M. Pahuta** – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (Ivan Franko State Pedagogical University); **T. Pantiuk** – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **O. Petrechko** – Doctor of History, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **A. Pecharskyi** – Doctor of Philological Sciences, Professor (Lviv National University); **R. Popp** – Ph.D. in History, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **N. Synkevych** – Candidate of Arts, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **O. Sytnyk** – Doctor of Historical Sciences, Professor (Bohdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University); **I. Stashevska** – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Academic Affairs of Kharkiv State Academy of Culture), Honored Worker of Arts of Ukraine; **A. Stashevskyi** – Doctor of Arts, Professor (Kharkiv State Academy of Culture), Honored Worker of Arts of Ukraine; **Y. Stetsyk** – Doctor of History, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **M. Strenachikova** – Doctor of Science (Doc. CSc., PhD.), (Academy of Arts in Banska Bystrica); **V. Telvak** – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **V. Futala** – Doctor of History, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **O. Ustymenko-Kosorich** – Candidate of Art History, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko); **D. Chyk** – Doctor of Philology, Associate Professor (Taras Shevchenko Kremenets Regional Humanities and Pedagogical Academy); **H. Yavorska** – Doctor of Education, Professor (International Humanitarian University); **B. Yanyshyn** – Candidate of Historical Sciences, Senior Research Associate (Institute of History of Ukraine of the NAS of Ukraine); **V. Yaremchuk** – Doctor of History, Professor (Ostroh Academy National University).

The collection is included in such international databases as Index Copernicus International.

According to the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine as of 28.12.2019 № 6143 (annex 4), the journal is included in the List of scientific professional editions of Ukraine (category "B") on pedagogical sciences (011 – Educational, pedagogical sciences, 012 – Pre-school education, 013 – Primary education, 014 – Secondary education (subject specialization), 015 – Professional education (in the field of specializations), 016 – Special education).

According to the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine as of 17.03.2020 № 409 (annex 1), the journal is included in the List of scientific professional editions of Ukraine (category "B") on philological sciences (035 – Philology) and culture and arts (022 – Design, 023 – Fine arts, decorative arts, restoration, 024 – Choreography, 025 – Musical arts, 026 – Performing art, 027 – Museum and monument studies, 028 – Management of socio-cultural activities).

According to the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine as of 30.11.2021 № 1290 (annex 3), the journal is included in the List of scientific professional editions of Ukraine (category "B") on historical sciences (032 – History and Archeology).

Print media registration certificate «Humanities science current issues: Interuniversity collection of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University Young Scientists Research Papers» series KV № 19906-9706P dd. 14.05.2013.

All electronic versions of articles in the collection are available on the official website edition
www.aphn-journal.in.ua

Editorial board do not necessarily reflect the position expressed by the authors of articles, and is not responsible for the accuracy of these data and references.

The articles were checked for plagiarism using the software StrikePlagiarism.com developed by the Polish company Plagiat.pl.

Founder and Publisher – Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, co-founders V. Ilnytskyi, A. Dushnyi, I. Zymomrya.

Editorial address: Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, Ivana Franka str., 24, Drohobych, Lviv region, 82100. tel.: (03244) 1-04-74, fax: (03244) 3-81-11, e-mail: info@aphn-journal.in.ua

© Drohobych State Ivan Franko Pedagogical University, 2023
© M. Pantyuk, A. Dushnyi, I. Zymomrya, 2023

УДК 94.477 (1918)
DOI https://doi.org/10.24919/2308-4863/67-2-7

Олена ХОМЕНКО,
orcid.org/0009-0003-3428-7417
кандидат історичних наук,
завідувач кафедри інформаційної, бібліотечної,
архівної справи та соціально-політичних і гуманітарних дисциплін
Приватного вищого навчального закладу «Європейський університет»
(Київ, Україна) elena83_zt@ukr.net

ДІЯЛЬНІСТЬ УРЯДУ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ 1918 Р. У ПОДОЛАННІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ КРИЗИ: СТРУКТУРНО-ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Стаття присвячена дослідженню структурно-організаційного аспекту в організації та функціонуванні роботи уряду Української Держави під час спроби подолання продовольчої кризи 1918 р. У період Гетьманату Павла Скоропадського (квітень-грудень 1918 р.), як і в період правління Української Народної Ради та Директорії, однією з нагальних проблем у процесі державотворення було врегулювання продовольчої ситуації в Україні.

Наукова новизна статті полягає в системному дослідженні й аналізі урядових кроків, які здійснив Кабінет Міністрів Української Держави 1918 р. шляхом створення спеціальних структурно-організаційних державних механізмівз метою подолання кризової ситуації у секторі продовольства, яка панувала в Україні на той час. У досліджені висвітлено основні здобутки уряду щодо шляхів подолання складного продовольчого становища 1918 р.: проведення політики державної монополії на хліб, встановлення зовнішньоекономічних зв'язків, відновлення сільськогосподарської техніки, створення ряду відділів, комітетів, комісій, утворення виставки-музею продукції Української Держави 1918 р., виділено значну частину кредитів, асигнувань, а також прийнято низку відповідних законів у сфері економіки. Обґрунтовується думка про те, що незважаючи на короткий термін існування Української Держави П. Скоропадського уряд доклав максимально зусиль, щоб відновити промисловість, яка була фактично зруйнована внаслідок Першої світової війни та революції 1917 р. Однак, не подолання продовольчої ситуації урядом Української Держави 1918 р., за браком часу,було однією з підстав конфлікту між населенням та владою, початком масових страйків та протестів, що стане однією з причин падіння Гетьманату вже в грудні 1918 р.

Таким чином, дослідження допоможе окреслити реальні спроби Кабінету Міністрів у подоланні продовольчої кризи через структурно-організаційний аспект утворення відповідних державних механізмів, а також завдяки виділенню урядових кредитів, асигнувань та прийняті низки законів у сфері врегулювання тогочасних економічних проблем.

Ключові слова: *уряд, Українська Держава, Павло Скоропадський, продовольча криза, шляхи подолання, відділи, комісії, комітети, кредит, асигнування.*

Olena KHOMENKO,
orcid.org/0009-0003-3428-7417
Candidate of History,
Head of the Department of Information, Library, Archival Affairs
and Socio-Political and Humanitarian Disciplines
European University
(Kyiv, Ukraine) elena83_zt@ukr.net

ACTIVITIES OF THE GOVERNMENT OF THE UKRAINIAN STATE IN 1918 IN OVERCOMING THE FOOD CRISIS: STRUCTURAL AND ORGANIZATIONAL ASPECT

The article is devoted to the study of the structural and organizational aspect in the organization and functioning of the government of the Ukrainian State during the attempt to overcome the food crisis of 1918. During the Hetmanate of Pavel Skoropadskyi (April-December 1918), as well as during the rule of the Ukrainian People's Republic and the Directory, one among the urgent problems in the process of state formation was the settlement of the food situation in Ukraine.

The scientific novelty of the article lies in the systematic research and analysis of the governmental steps taken by the Cabinet of Ministers of the Ukrainian State in 1918 through the creation of special structural and organizational state mechanisms in order to overcome the crisis situation in the food sector that prevailed in Ukraine at that time. The main achievements of the government regarding ways to overcome the difficult food situation of 1918 are highlighted

in the study: the implementation of the state monopoly policy on bread, the establishment of foreign economic ties, the restoration of agricultural machinery, the creation of a number of departments, committees, commissions, the creation of an exhibition-museum of the products of the Ukrainian State in 1918, a significant part of loans and appropriations was allocated, and a number of relevant laws in the field of economy were also adopted.

The opinion is substantiated that despite the short existence of the Ukrainian State of P. Skoropadskyi, the government made maximum efforts to restore industry, which was actually destroyed as a result of the First World War and the revolution of 1917. However, the government of the Ukrainian State of 1918 did not overcome the food situatio, due to lack of time, was one of the reasons for the conflict between the population and the authorities, the beginning of mass strikes and protests, which would become one of the reasons for the fall of the Hetmanate already in December 1918.

Thus, the study will help outline the real attempts of the Cabinet of Ministers to overcome the food crisis through the structural and organizational aspect of the formation of relevant state mechanisms, as well as through the allocation of government loans, allocations and the adoption of a series of laws in the field of solving the economic problems of that time.

Key words: *government, Ukrainian State, Pavlo Skoropadskyi, food crisis, ways to overcome it, departments, commissions, committees, credit, allocation.*

Постановка проблеми. Серед подійнаціонально-визвольних змагань 1917–1921 рр. важливе місце посідає питання основних напрямів державотворення в Українській Державі 1918 р. Не менш важливим залишається питання продовольчої ситуації того періоду та спроб уряду подолати кризу у сфері продовольства шляхом створення відповідних державних механізмів (дослідження структурно-організаційногоаспекту) зважаючи на складні тогочасні реалії світової війни та міжнародної політики. Врахування уроків історії, засвоєння важливого і цінного, а також зроблені відповідні висновки мають важливе значення для сучасного українського державотворення, в сучасних реаліях війни та утвердження демократичних принципів розвитку суспільства.

Аналіз останніх досліджень. Висвітленню досліджуваному питанню і періоду Української Держави 1918 р. присвячена низка наукових праць. Проте, практично усі дослідження містять лише підтверджуючий факт продовольчої кризи або опис регіональної ситуації того періоду. Звернення до обраної теми зумовлене тим, що у сучасній історіографії відсутнє комплексне дослідження з діяльності уряду 1918 р. у створені структурно-організаційного механізму державного апарату щодо врегулювання продовольчої кризи. Частина сучасних істориків охарактеризовує роботу урядів П. Скоропадського як маріонеткового сателіту німецько-австрійської сторони, а питання подолання продовольчої кризи висвітлюється як провал діяльності уряду у внутрішньо-економічній політиці держави, що стало ще однією з причин занепаду гетьманської України. Безперечно, що неподолання важкої продовольчої ситуації вплинуло на причини ліквідації Української держави 1918 р. та оцінюючи об'єктивні причини антигетьманського повстання, яке ще розпочалося влітку 1918 р., варто враховувати і той факт, що Українська Держава, як суб'єкт міжнародного права та міжнародних відносин мала забезпечити здатність виконання договірних зобов'язань продовольства і сировини згідно Брестського миру, який був укладений ще Українською Народною Республікою 9 лютого 1918 р.

Значний масив інформації стосовно питань продовольчої кризи, страйкового руху, невдоволення населення політикою уряду П. Скоропадського, підготовкою антигетьманського повстання та ін. простежується у дослідженнях: Р. Пирога (Пиріг, 2016, 2018, 2018а), В. Солдатенка (Солдатенко, 2003), Т. Осташко, Ю. Терещенка (Осташко, Терещенко 2019), В. Рафальського (Рафаловський, 2006), О. Дудник (Дудник, 2022), В.Лозового (Лозовий, 2005), О.Любовець (Любовець, 2008, 2008а), П. Гай-Нижника (Гай-Нижник, 2000, 2017, 2021) та ін. Не зважаючи на низку досліджень питань продовольчої кризи 1918 р., є потреба в подальшому дослідженні саме шляхів і створення державних механізмів у подоланні урядом П. Скоропадського досліджуваного питання.

Метою статті є аналіз вивчення архівних матеріалів та історіографічного доробку українських істориків щодо структурно-організаційного та законодавчого аспекту створення допоміжних відділів, комітетів, рад, законів під час спроби подолання продовольчої кризи 1918 р. У даній статті автор простежує процес діяльності уряду Української Держави 1918 р. та створення й функціонування структурно-організаційного механізму у державному апараті тогочасного Кабінету Міністрів під час спроби врегулювання продовольчого питання в Українській Державі.

Виклад основного матеріалу. Криза продовольства 1918 р. не може розглядатися окремо від аграрного питання. Тому насамперед варто зазначити, що серед комплексу внутрішньополітичних проблем в діяльності уряду Української Держави одним з найважливіших залишалось розв'язання аграрного питання, яке покладалось на Міністер-

ство земельних справ на чолі з В. Колокольцевим. Міністерство розпочало свою діяльність одразу після утворення Української Держави. Насамперед на порядок денний було покладено відновлення приватної власності на землю. Реформа передбачала утворення середнього класу селян-землевласників, міністр земельних справ мав також вирішити питання про долю весняного врожаю 1918 р. 27 травня було видано закон про права на врожай на території Української Держави, а також закон «Про право на врожай», «Про забезпечення цукрових заводів буряками врожаю 1918 року», 14 червня було затверджено закон «Про право продажу та купівлі землі поза міськими оселями». Цей акт зазначав, що землю можна продавати без обмежень. Одна фізична або юридична особа могла купити через Державний земельний банк ділянки, розміром не більше 25 десятин. У зв'язку з цим були утворені повітові й губерніальні комісії в обов'язок яких входили питання землеустрою (Україна, 2005: 241, 115) (див. Додаток № 1).

Однак прості селяни не мали коштів для придбання землі, а стабілізувати фінансове забезпечення селян уряду не вистачило часу і тому аграрна програма Ради Міністрів, стосовно створення середнього прошарку земельних власників, як опори державного будівництва залишилась не втіленою в життя.

Наприкінці 1918 р. Центральним комітетом Всеукраїнської ради селянських депутатів було прийнято постанову не віддавати хліб «гетьманським та окупаційним властям». Реквізований на той час хліб зі сховищ та млинів, селянам та робітникам пропонувалося самостійно розбирати та переховувати або в крайньому випадку знищувати його. Таким способом селяни нібито самостійно мали забезпечити себе від голоду (Україна, 2005: 250). Однак, такі кроки опозиції лише перешкоджали діям уряду спрямованим на нормалізацію економіки.

Для боротьби з розрухою сільського господарства, викликану діями більшовиків і Центральної Ради, уряд ухвалив спеціальний закон про використання Радою Міністрів інвентарю для державних потреб та міри покарання за свідоме перешкоджання уряду (ЦДАВО, ф. 1064, оп. 1 спр. 243: 2) (див. Додаток № 2). Такі міри покарання викликали невдоволення тогочасного населення, що використовували у своїх інтересах противники П. Скоропадського.

Для покращення роботи Міністерства у впровадженні земельної реформи було утворено спеціальну комісію, що стало основою для урядових дій по виробленню проектів земельної реформи. Замість земельних комітетів, які були ще створені за діяльності Центральної Ради, створювались гетьманські тимчасові земельні комісії, до функцій яких входило підрахунок, відшкодування та повернення власникам їх земель (Лозовий, 2005: 97).

Впроваджуючи земельну реформу Рада Міністрів змушена була працювати та узгоджувати методи своєї політики з першочерговими завданнями сільськогосподарських проблем, продовольчими зобов'язаннями перед союзниками, поміщицько-селянським антагонізмом тощо. Прийняття низки законів з аграрних питань показало не тільки необхідність затвердження цілої низки правових актів, але й гостру потребу створення розгалуженої внутрішньої галузі управлінської вертикалі, яка б змогла забезпечити достойну реалізацію земельної реформи уряду на всіх її рівнях. Діяльність урядової комісії з підготовки земельної реформи була досить плідною та успішною. За час її діяльності було підготовлену найбільшу кількість законопроектів, що склали основу майбутньої земельної реформи (Пиріг, 2008а: 10–12).

Дослідник Р. Пиріг аналізуючи прорахунки стосовно проведення земельної реформи уряду П. Скоропадського підкреслює, що «…ліквідація латифундистських володінь стримувалася усвідомленням необхідності виконання взятих економічних зобов'язань перед союзниками. Гетьман був змушений відкласти ці елементи реформи до завершення збирання врожаю, суттєво затягуючи процес аграрних перетворень. Навіть при найсприятливішому перебігу подій впровадження основних положень земельної реформи могло стати не раніше весни 1919 року» (Пиріг, 2008: 143).

Гетьман у своїх спогадах стверджував, що аграрне питання лише в листопаді 1918 р. мало вирішитися з найкращим результатом для Української Держави. Відомий український урядовець і фінансист Х. Лебідь-Юрчук також вважав земельний законопроект уряду П. Скоропадського найбільш прогресивним на той час, порівнюючи його з новозеландським (Пиріг, 2008а: 15). Однак, реально втілити його в життя Кабінету Міністрів не вистачило часу.

Залежність уряду Української Держави від економічних інтересів Четвертного союзу призвела до того, що Кабінет Міністрів і Міністерство земельних справ не могли одразу перейти до реалізації докорінних реформ. Оскільки радикальні зміни поставили б під загрозу отримання сировини та збіжжя центральними державами. Отже, ліквідація латифундистських володінь стримувалася необхідністю виконання економічних зобов'язань перед союзниками, а це суттєво

гальмувало процес аграрних перетворень. Впровадження основних положень земельної реформи могло відбутися не раніше весни 1919 р., однак прихід до влади Директорії не дав такого шансу уряду П. Скоропадського.

Важливе значення в роботі Кабінету Міністрів П. Скоропадського мало встановлення економічних зв'язків, насамперед, з Німеччиною, яка закуповувала сільськогосподарську продукцію та поставляла до України промислові товари. Торгівельна політика Української Держави в першу чергу залежала від тих зобов'язань, що обумовлювалися Берестейським миром, укладеним урядом Центральної Ради. Удоговорі було передбачено утворення комісії, що мала встановити ціни на продукти обміну (Дорошенко, 2002: 203).

Промисловість в Україні була зруйнована внаслідок війни і «революційних перетворень». Її реалізація вимагала підтримки від уряду і надання необхідних кредитів. 25 травня 1918 р. Радою Міністрів було ухвалено закон про кредит Міністерству продовольчих справ у розмірі 25 млн. крб. (Дорошенко, 2002: 213).

Для покращення роботи у сфері внутрішньоекономічної напряму діяльності уряду Української Держави 1918 року важливу роль мало відіграти врегулювання питання Донецького вугільного басейну, частина якого відійшла до Всевеликого Війська Донського. У результаті домовленостей було утворено Донно-Українську Комісію, яка розглянула проблеми розподілу донецького палива, а також вирішувала важливе питання загального характеру щодо умов торгівлі і перевезення продукції між обома державами.З наведених статистичних даних в праці Д. Дорошенка можна зробити висновок, що продукція 1918 року цілком задовольняла місцеві потреби і давала ще залишок для експорту. За часів Гетьманату відбувалося постійне зростання вуглевидобування, яке на жовтень 1918 р. досягло 50 млн. пудів (Дорошенко, 2002: 214).

У червні 1918 р. між Українською Державою, Німеччиною та Австро-Угорщиною було укладено окремий договір про утворення Української Ради для харчових засобів. У середині червня міністр торгівлі і промисловості виступив з доповіддю в Кабінеті Міністрів про необхідність утворення комітету у справах гірничої та фабрично-заводської промисловості для відновлення української промисловості. З цією метою до комітету були залучені представники не лише українських міністерств, а й німецьке та австро-угорське командування (Україна, 2005: 230). Урядом Української Держави була виділена сума в розмірі 292.600 крб. на утримання комітету фабричної інспекції (ЦДАВО, ф. 1064, оп. 1, спр. 48: 4).

Законом від 17 липня 1918 р. було утворено Державне Хлібне Бюро, яке мало об'єднати в собі справу всієї хлібно-заготівельної галузі України. Уряд ухвалив законопроекти про Державне Хлібне Бюро та підпорядковування Міністерству торгу та промисловості всіх установ і урядових осіб, в компетенцію яких входило видобування, заготівля та розподіл різних видів палив, окрім дрів. Міністерству надавалися виключні повноваження щодо контролю і регулювання видобутку, заготівлі і розподілу палива (Україна, 2005: 260).

Торгівля Української Держави з країнами Почвірного Союзу мала в основному односторонній характер. Україна постачала хліб, цукор, худобу та інші товари, а отримувала обмежену номенклатуру індустріальних виробів. Торгівельні відносини України з іншими державами відбувалися в кращих умовах і в більш регулярних формах. Укладено договір з Доном, Кубанню, Грузією, Білорусією. Були спроби встановити торгівельні стосунки з Румунією та радянською Росією. Проте, товарообмін з двома останніми країнами мав невеликий обсяг. В умовах закінчення строку терміну договору (за Берестейським миром до 31 липня 1918 р.) України з Центральними державами, почалась робота спеціальної комісії, яку очолював міністр торгу і промисловості С. Гутник, для складання нового договору. Його основні принципи повторювали умови попереднього, але було відкладено термін постачання української продукції. Така політика Міністерства і уряду значно допомогла вітчизняній промисловості налагодити виробництво та надати необхідну допомогу українському населенню (Дорошенко, 2002: 211).

Для інтенсифікації зовнішньоторговельних відносин при Департаменті закордонної торгівлі Міністерства торгівлі і промисловості, було засновано відділ для підготовки торговельно-економічних договорів. Було також засновано окрему Раду з представників громадських і торговельно-промислових організацій. Згодом утворений був «Комітет для зовнішньої торгівлі», який трансформувався в «Торгівельну Раду» з поширенням його функцій і на внутрішню торгівлю. Для підсилення легітимності дій міністра С. Гутника щодо вдосконалення та розвитку промисловості і торгівлі, 20 серпня 1918 р. урядом був ухвалений закон про надання міністру торгівлі і промисловості особливих прав по регулюванню зовнішнього товарообміну (Дорошенко, 2002: 206).

На засіданні Ради Міністрів від 6 листопада 1918 р. була внесена пропозиція про утворення при Міністерстві торгу і промисловості щоденного часопису «Торгівля й промисловість України». Урядом було асигновано 400.000 крб. на газету, але за умови, щоб 150.000 крб. було повернено із спеціальних коштів газети в кошти Державної Скарбниці до 1 січня 1921 р. У прийнятій постанові окрім утворення відповідного часопису йшлося також про утворення журналу засідань, які вела фінансова комісія при Департаменті Державної Скарбниці. Було складено відповідний статут новоутвореного часопису (ЦДАВО, ф. 1064, оп. 1, спр. 12: 91; 31, 1-1 зв.) (див. Додаток № 3). Такий крок уряду мав наметі продемонструвати для населення Українипрозорість своїх дій та вільний доступ до інформації.

У Міністерстві торгу і промисловості здійснювалися й культурно-економічні зв'язки. Так, на початку жовтня в Києві була відкрита постійно діюча виставка-музей при Міністерстві. В експозиції були представлені найкращі зразки продукції промислових і сільськогосподарських підприємств України та країн Почвірного Союзу, а також матеріали про кліматичні, природно-географічні та історико-культурні багатства України (Україна, 2005: 334).

Одним з важливих аспектів економічної діяльності уряду було проведення політики державної монополії на хліб та зосередження в руках держави збирання і розподілення харчових продуктів. З цією метою Міністерство продовольчих справ отримало кредит від уряду, який становив понад 1 млрд. крб. на рік. До завдань Міністра продовольчих справ входила підтримка сільського машинобудування в Україні. Таку ж політику державної підтримки Міністерство здійснювало й щодо цукрових заводів (Дорошенко, 2002: 217).

Міністерством продовольчих справ була проведена значна робота щодо корегування цін на хліб. На одному із засідань Ради Міністрів була заслухана доповідь міністра про тверді ціни на хліб та хлібні вироби. Було прийнято рішення, що з 1 серпня до 1 грудня 1918 р. ціни мали бути знижені на 25%, згодом з 15 травня до 1 серпня ціни мали бути ще понижені на 25% (ЦДАВО, ф. 1064, оп. 1, спр. 11: 12 зв.). Такі дії уряду показували реальні кроки Кабінету Міністрів у подоланні важкої продовольчої ситуації та спробі поліпшеня умов життя населення.

30 травня на черговому засіданні уряду Міністр продовольчих справ виступив з доповіддю щодо хлібних заготівель. Урядом було прийнято постанову, згідно якої заборонялася заготівля хлібних продуктівта зерна врожаю до 1917 р., поза рамками утвореного Державного Хлібного Бюро. На право закупівлі зерна кожний товарний млин після реєстрації в Хлібному Бюро отримував відповідний дозвіл на перемол зерна (Україна, 2005: 213).

Міські управи не змогли забезпечувати великі міста хлібом, так як закупівля державою хліба не проводилася, а транспорт не забезпечував перевезення державного хліба. Результатом таких подій в Українській Державі стала величезна спекуляція. Для покращення продовольчої ситуації, що склалася в державі було утворено Українську Продовольчу Раду, до функції якої входило забезпечення продовольством держави.

Проте, в державі не вистачало коштів для втілення такогопроєкту в життя. Уряд намагався забезпечитинаселення найнеобхіднішим продовольством. Почалася заготівля незерновим фуражем, великих розмірів набула приватна заготівля худоби та її транспортування за кордон, розвивалось виробництво цукру. Однак, в державі не вистачало деревини, хліба, сукна. Робились спроби введення монополії на сіль, картоплю, чай але зрештою держава дозволила їх вільний продаж, що лише посилювало спекуляцію серед населення. Також суттєвим чинником, що гальмував продовольчу політику був залізничний страйк, який призвів до розвитку спекуляції цін в м. Одесі та м. Києві (Рафаловський, 2006: 83–86).

У вересні 1918 р. Рада Міністрів прийняла закон про збільшення кредиту Міністерству продовольчих справ для внутрішнього споживання на 385 млн. крб. Важливим завданням у роботі Міністерства була також і політика забезпечення біженців та військовополонених. З цією метою було утворено спеціальні продовольчі пункти, щоденно в державі випікалося 300 пудів хліба для забезпечення тих, хто повертався з фронту (Рафаловський, 2006: 86). Варто відмітити, що такі дії уряду демонструють не лише спроби подолання економічних, але і соціальних проблем держави 1918 р.

Для вдосконалення діяльності в сфері продовольства необхідною умовою була робота техніки. Тому значні кошти було надано Міністерству на відродження сільськогосподарської техніки, яка була зруйнована Першою світовою війною та так званими «революційними перетвореннями». Це підтверджує закон прийнятий урядом П. Скоропадського стосовно відкриття кредиту Міністерству продовольчих справ на відродження сільськогосподарського машинобудування в розмірі 20.500.000 крб. через видачу авансів на закупівлю металу і вугілля заводам, які виробляли сільськогосподарські машин та знаряддя за порукою і

контролем громадських і кооперативних організацій і під заклад майна та інвентаря самих заводів (ЦДАВО, ф. 1064, оп. 1, спр. 13: 70).

Під час налагодження продовольчої ситуації в державі уряд та Міністерство зіткнулося з проблемою невиконання умов Берестейського договору. Тому у вересні 1918 р. Радою Міністрів був прийнятий закон про збільшення кредиту Міністерству продовольчих справ на виконання договору з Центральними Державами. Було затверджено збільшення суми від 83.000.000 крб. до 230.025.000 крб. (ЦДАВО, ф. 1064, оп. 1, спр. 182: 1).

Вищезазначений вчинок уряду, а саме збільшення кредиту на виконання умов договору,демонструє професійну діяльність Кабінету Мінстрів, так як виконання умов договору є невід'ємною ознакою у системі міжнародних відносин, тому уряд П. Скоропадського намагався максимально відповідати нормам міжнародного права і сумлінно виконувати усі умови Берестейського договору.

Міністерство продовольчих справ забезпечувало й продовольством німецькі війська, які перебували в Україні. Про це свідчить таємна постанова ухвалена Радою Міністрів про асигнування 14.116.470 крб. на постачання німецьким військовим на Україні продовольчих продуктів (ЦДАВО, ф. 1064, оп. 1, спр. 92: 9).

Зазначимо, що такий крок був необхідний, цим «український уряд, йдучи назустріч німецьким військам у продовольчому постачанні, сподівається, що вони допоможуть підтримати на Україні той порядок, при якому тільки й можливо виконати поставлені урядом завдання» (Пиріг, 2016: 288).

Однак, всі кроки, які були здійснені Кабінетом Міністрів Української Держави у подоланні продовольчої кризи не знайшли підтримки населення та за браком часу не втілилися у систему реформування та розвитку економіки 1918 р.

Висновки. Таким чином, як видно із архівних документів, не зважаючи на важке економічне становище Української Держави в результаті руйнацій, викликані Першою світовою війною та подіями революції 1917 р., уряд П. Скоропадського, окрім виконання умов Берестейського договору, намагався поліпшити і продовольче становище в країні. Було утворено ряд структурно-організаційних механізмів державного апарату, які були спрямовані на подолання продовольчої кризи, а саме: відділ для підготовки торгівельно-економічних договорів, окрему Раду з представників громадських і торгівельно-промислових організацій, Комітет для зовнішньої торгівлі, який трансформувався в Торгівельну Раду, Державне Хлібне Бюро, комітет у справах гірничої та фабрично-заводської промисловості для відновлення української промисловості, Донно-Українську Комісію, яка розглянула проблеми розподілу донецького палива та вирішувала важливе питання перевезення продукції між обома державами, тимчасові земельні комісії, до функцій яких входило підрахунок, відшкодування та повергнення власникам їх земель, повітові й губерніальні комісії в обов'язок яких входили питання землеустрою та ін.

У порівнянні з попереднім урядом Української Народної Республіки в період діяльності уряду Гетьманату більш широко розроблялася економічна програма, що була першопочатковим кроком у майбутній системі реформ, яку планував здійснити Кабінет Міністрів. Також вся структурно-організаційна ієрархія механізму державного апарату, яка була створена урядом Української Держави 1918 р. була покликана подолати продовольчу кризу того часу та врегулювати актуальні аграрні питання.

Однак, коротке існування Української Держави та низка внутрішніх і зовнішніх факторів не дали змогу уряду гетьмана П. Скоропадського повністю вирішити питання продовольчої кризи того періоду, що стане однією з причин падіння Гетьманату вже в грудні 1918 р.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гай-Нижник П. П. Міжнародні фінансові угоди України за Гетьманату П. Скоропадського 1918 року. *Вісник Київського державного лінгвістичного університету. Серія «Історія, економіка, філософія»* / гол. ред. Ю. І. Терещенко. Київ, 2000. КДЛУ. Вип. 4. (Збірник наукових праць кафедри історії України та зарубіжних країн, № 1). С. 264–284.

2. Гай-Нижник П. П. Взаємини України з Францією і Великою Британією за Центральної Ради (1917–1918 рр.): становлення і розлад. *Гілея*. 2017. Вип. 124 (№ 9). С. 32–43.

3. Гай-Нижник П. П. Україна: фінанси і політика (1917–1922 рр.). Київ : Саміт-книга, 2021. 808 с.: іл.

4. Дорошенко Д. Історія України, 1917–1923: В 2-х т. / Упоряд. : К. Ю. Галушко. Київ : Темпора, 2002. (VitaMemoriae). Т. II: Українська Гетьманська Держава 1918 року К. 352 с.,іл.

5. Дудник О. Уманщина під владою гетьмана Павла Скоропадського. *Наукові записки ВДПУ імені Михайла Коцюбинського. Серія: Історія*. 2022. Вип. 39. С. 17–25.

6. Журнали Засідань Ради Міністрів Української Держави 26 серпня–2 грудня. ЦДАВО (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1064. Оп. 1. Спр. 12. Арк. 1–1зв, 91. Оригінал. Машинопис.

7. Журнали Засідань Ради міністрів Української Держави, 20 липня–3 грудня. ЦДАВО (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф.1 064. Оп. 1. Спр. 11. Арк. 12 зв. Оригінал. Машинопис.

8. Закон про збільшення кредиту Міністерству Продовольчих справ на виконання договору з центральними державами Української Держави, 28 вересня–1жовтня 1918 р. ЦДАВО (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1064. Оп. 1. Спр. 182. Арк. 1. Оригінал. Машинопис.

9. Закон про міри боротьби з розрухою сільського господарства, 8–10 липня 1918 р. ЦДАВО України (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1064. Оп. 1. Спр. 243. Арк. 2. Оригінал. Машинопис.

10. Лозовий В. Аграрна політика уряду П. Скоропадського і селянство. Київська старовина. Науковий історико-філологічний журнал. 2005. № 3. травень–червень.С. 94–107.

11. Любовець О. Аграрна політика урядових партій Гетьманату П. Скоропадського. Український селянин. 2008. № 11. С. 15–19.

12. Любовець О. Уряди Української Держави П. Скоропадського. *Історичний Журнал.* 2008а. № 4. С. 3–13.

13. Пиріг Р. Я. Відносини України і Центральних держав: нетипова окупація 1918 року / НАН України. Інститут історії України. Київ : Інститут історії України, 2018. 358 с.

14. Пиріг Р. Я. Земельна реформа Павла Скоропадського: німецький вплив. *Український селянин.* 2008а. № 11. С. 9–15.

15. Пиріг Р. Я. Гетьманат Павла Скоропадського: між Німеччиною і Росією / Інститут історії України НАН України. Київ : 2008, 209 с.

16. Пиріг Р. Я. Діяльність урядів гетьманату Павла Скоропадського: персональний вимір. Київ : Ін-т історії України НАН України, 2016. 518 с.

17. Політична історія України. ХХ століття : у 6 т. / редкол.: І. Ф. Курас (голова) та ін., Київ : ГЕНЕЗА, 2002–2003. Т. 2: Революції в Україні: політико-державнімоделі та реалії (1917–1920) / В. Ф. Солдатенко (кер.), В. Ф. Верстюкта ін., 448 с.

18. Постанова Ради Міністрів Української Держави про тимчасовий штат фабричної інспекції України та виділення коштів на її утримання, 29 квітня–10 липня 1918 р. ЦДАВО (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1064. Оп. 1. Спр. 48. Арк. 4. Оригінал. Машинопис.

19. Постанови Ради Міністрів Української Держави про асигнування коштів на заходи по охороні громадського порядку; на організацію та утримання Південної Армії; на видатки по утриманню Українського козацтва; на таємні видатки; Міністру торгу і промисловості на купівлю військового спорядження і ін., 1 липня–10 грудня 1918 р. ЦДАВО (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1064. Оп. 1. Спр. 92. Арк. 9. Оригінал. Машинопис.

20. Постанова Ради Міністрів Української Держави про утворення при Міністерстві торгу й промисловості часопису «Торговельно-промислова Україна». ЦДАВО (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1064. Оп. 1. Спр. 88. Арк. 1–1 зв.

21. Рафаловський Є. Основні напрямки продовольчої політики Української Держави 1918 року. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія «Історія, економіка, філософія».* Вип. 11–12. / гол. ред. Ю. І. Терещенко. Київ : Вид.центр КНЛУ, 2006. С. 82–88.

22. Скоропадський Павло. Спомини: кінець 1917 – грудень 1918 року / упоряд. Осташко Т., Терещенко Ю. Київ : Темпора, 2019. 756 с.

23. Статут про Малу Раду Міністрів, постанова Ради Міністрів про утворення державного видавництва, тимчасовий закон про порядок набування і втрату земель на території Української Держави; проект закон про право на врожай 1918 р. на території Української Держави; закон про організацію військово-судових інстанцій та їх компетенція і ін. травень-липень 1918 р. ЦДАВО (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1064. Оп. 1. Спр. 13. Арк. 70. Оригінал. Машинопис.

24. Україна: Хроніка ХХ століття. Довідкове видання. Рік 1918. / авт. кол. О. Андрощук, О. Бажан, Г. Басара, Н.Барановська, О. Бойко та ін. Київ : 2005, 402 с.

REFERENCES

1. Hay-Nyzhnyk P. P. (2000) Mizhnarodni finansovi uhody Ukrayiny za Het′manatu P. Skoropads′koho 1918 roku. [International financial agreements of Ukraine under the Hetmanate of P. Skoropadskyi in 1918]. Visnyk Kyyivs′koho derzhavnoho linhvistychnoho universytetu. Seriya «Istoriya, ekonomika, filosofiya» / hol.red. YU. I. Tereshchenko. – Bulletin of the Kyiv State Linguistic University. Series "History, economy, philosophy" / chief editor. Yu. I. Tereshchenko. (Collection of Scientific Works of the Department of History of Ukraine and Foreign Countries, No. 1): coll. of science papers, 4. 264–284. [in Ukrainian].

2. Hay-Nyzhnyk P. P. (2017). Vzaiemyny Ukrainy z Frantsiieiu i Velykoiu Brytaniieiu za Tsentralnoi Rady (1917–1918 rr.): stanovlennia i rozlad. [Relations of Ukraine with France and Great Britain under the Central Rada (1917–1918): Formation and Breakdown]. Hileia: coll. of science papers 124 (No. 9). 32–43. [in Ukrainian].

3. Hay-Nyzhnyk P. P. (2021). Ukraina: finansy i polityka (1917–1922 rr.) [Ukraine: Finances and Politics (1917-1922)]. Kyiv : Samit-knyha, 808 s. [in Ukrainian].

4. Doroshenko D. (2002) Istoriia Ukrainy, 1917-1923: V 2-kh t. / Uporiad.: K. Yu. Halushko. [History of Ukraine, 1917-1923: In 2 Volumes / Editor: K. Yu. Galushko]. Kyiv : Tempora (Vita Memoriae). Vol. II: The Ukrainian Hetman State of 1918, 352 s. (illustrations included). [in Ukrainian].

5. Dudnyk O. (2022). Umanshchyna pid vladoiu hetmana Pavla Skoropadskoho. Naukovi zapysky VDPU imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. [Umanshchyna under the Rule of Hetman Pavlo Skoropadskyii. Scientific Notes of Mykhailo Kotsiubynsky] VDPU. coll. of science papers of History, № 39. S. 17–25. [in Ukrainian].

6. Zhurnaly Zasidan Rady Ministriv Ukrainskoi Derzhavy 26 serpnia–2 hrudnia. TsDAVO (Tsentr. derzh. arkhiv vyshch. orhaniv vlady ta upr. Ukrainy). [Journals of meetings of the Council of Ministers of the Ukrainian State from August 26 to December 2]. F.1064. Op. 1.Spr. 12.Ark.1–1zv, 91. [in Ukrainian].

7. Zhurnaly Zasidan Rady ministriv Ukrainskoi Derzhavy, 20 lypnia–3 hrudnia. TsDAVO (Tsentr. derzh. arkhiv vyshch. orhaniv vlady ta upr. Ukrainy). [Journals of meetings of the Council of Ministers of the Ukrainian State, July 20-December 3]. F. 1064. Op. 1. Spr. 11. Ark.12 zv. [in Ukrainian].

8. Zakon pro zbilshennia kredytu Ministerstvu Prodovolchykh sprav na vykonannia dohovoru z tsentralnymy derzhavamy Ukrainskoi Derzhavy, 28 veresnia–1 zhovtnia 1918 r. TsDAVO (Tsentr. derzh. arkhiv vyshch. orhaniv vlady ta upr. Ukrainy). [Law on increasing the loan to the Ministry of Food Affairs for the implementation of the agreement with the central states of the Ukrainian State, September 28-October 1, 1918]. F. 1064. Op. 1. Spr. 182. Ark. 1. [in Ukrainian].

9. Zakon pro miry borotby z rozrukhoiu silskoho hospodarstva, 8–10 lypnia 1918 r. TsDAVO Ukrainy (Tsentr. derzh. arkhiv vyshch. orhaniv vlady ta upr. Ukrainy). [Law on measures to combat the destruction of agriculture, July 8–10, 1918]. F. 1064. Op. 1. Spr. 243. Ark. 2. [in Ukrainian].

10. Lozovy V. (2005) Ahrarna polityka uriadu P. Skoropadskoho i selianstvo. [Agrarian Policy of the Government of P. Skoropadskyi and the Peasantry]. Kyivska starovyna. Naukovyi istoryko-filolohichnyi zhurnal: coll. of science papers, 3. 94-107. [in Ukrainian].

11. Liubovets O. (2008). Ahrarna polityka uriadovykh partii Hetmanatu P. Skoropadskoho. [Agrarian Policy of the Government Parties of the Hetmanate of P. Skoropadsky]. Ukrainskyi selianyn. coll. of science papers 11, 15–19. [in Ukrainian].

12. Liubovets O. (2008a). Uriady Ukrainskoi Derzhavy P. Skoropadskoho. [Governments of the Ukrainian State P. Skoropadsky]. Istorychnyi Zhurnal: coll. of science papers. 4. 3–13. [in Ukrainian].

13. Pyrih R. Ya. (2018). Vidnosyny Ukrainy i Tsentralnykh derzhav: netypova okupatsiia 1918 roku [Relations Between Ukraine and the Central Powers: Atypical Occupation of 1918]. Kyiv : Instytut istorii Ukrainy. 358 s. [in Ukrainian].

14. Pyrih R. Ya (2008a). Zemelna reforma Pavla Skoropadskoho: nimetskyi vplyv. [Land Reform of Pavlo Skoropadskyi: German Influence]. Ukrainskyi selianyn. coll. of science papers, 11. 9–15. [in Ukrainian].

15. Pyrih R. Ya. (2008). Hetmanat Pavla Skoropadskoho: mizh Nimechchynoiu i Rosiieiu. [The Hetmanate of Pavlo Skoropadskyii: Between Germany and Russia]. Kyiv : 209 s. [in Ukrainian].

16. Pyrih R. Ya. Diialnist uriadiv hetmanatu Pavla Skoropadskoho: personalnyi vymir. [Activities of the Governments of the Hetmanate of Pavlo Skoropadskyi: A Personal Dimension]. Kyiv : Instytut istorii Ukrainy. 518 s. [in Ukrainian].

17. Politychna istoriia Ukrainy. XX stolittia: u 6 t. (2002-2003) / redkol.: I. F. Kuras (holova) ta in., T. 2: Revoliutsii v Ukraini: polityko-derzhavnimodeli ta realii (1917-1920) / V. F. Soldatenko (ker.), V. F. Verstiukta in. [Political History of Ukraine. XX Century: In 6 Volumes [Editor: I.F. Kuras (Head) and others, "GENEZA" Volume 2: Revolutions in Ukraine: Political and State Models and Realities (1917-1920). I.F. Soldatenko. (Director), V.F. Verstyuk and others]. Kyiv : HENEZA, 448 s. [in Ukrainian].

18. Postanova Rady Ministriv Ukrainskoi Derzhavy pro tymchasovyi shtat fabrychnoi inspektsii Ukrainy ta vydilennia koshtiv na yii utrymannia, 29 kvitnia–10 lypnia 1918 r. [Resolution of the Council of Ministers of the Ukrainian State on the temporary staff of the factory inspection of Ukraine and the allocation of funds for its maintenance, April 29 – July 10, 1918]. TsDAVO (Tsentr. derzh. arkhiv vyshch. orhaniv vlady ta upr. Ukrainy). F. 1064. Op. 1. Spr. 48. Ark. 4. [in Ukrainian].

19. Postanovy Rady Ministriv Ukrainskoi Derzhavy pro asyhnuvannia koshtiv na zakhody po okhoroni hromadskoho poriadku; na orhanizatsiiu ta utrymannia Pivdennoi Armii; na vydatky po utrymanniu Ukrainskoho kozatstva; na taiemni vydatky; Ministru torhu i promyslovosti na kupivliu viiskovoho sporiadzhennia i in., 1 lypnia–10 hrudnia 1918 r. [Resolutions of the Council of Ministers of the Ukrainian State on the allocation of funds for measures to protect public order; for the organization and maintenance of the Southern Army; for expenses for the maintenance of the Ukrainian Cossacks; on secret expenses; To the Minister of Trade and Industry for the purchase of military equipment, etc., July 1 – December 10, 1918]. TsDAVO (Tsentr. derzh. arkhiv vyshch. orhaniv vlady ta upr. Ukrainy). F. 1064. Op. 1. Spr. 92. Ark. 9. [in Ukrainian].

20. Postanova Rady Ministriv Ukrainskoi Derzhavy pro utvorennia pry Ministerstvi torhu y promyslovosti chasopysu «Torhovelno-promyslova Ukraina». TsDAVO (Tsentr. derzh. arkhiv vyshch. orhaniv vlady ta upr. Ukrainy). [Resolution of the Council of Ministers of the Ukrainian State on the establishment of the magazine «Trade and Industry Ukraine» under the Ministry of Trade and Industry]. F. 1064. Op. 1. Spr. 88. Ark. 1–1 zv. [in Ukrainian].

21. Rafalovskyi Ye. (2006). Osnovni napriamky prodovolchoi polityky Ukrainskoi Derzhavy 1918 roku. [The Main Directions of the Food Policy of the Ukrainian State in 1918]. Visnyk Kyivskoho natsionalnoho linhvistychnoho universytetu. Seriia «Istoriia, ekonomika, filosofiia»: coll. of science papers. 11–12, 82–88. [in Ukrainian].

22. Skoropadskyi Pavlo. Spomyny: kinets 1917-hruden 1918 roku (2019) / uporiad.Ostashko T., Tereshchenko Yu. [Pavlo Skoropadskyi: Memories – The End of 1917-December 1918/ Ostashko, T., Tereshchenko Yu.I. (Ed.)]. Kyiv : Tempora, 756 s. [in Ukrainian].

23. Statut pro Malu Radu Ministriv, postanova Rady Ministriv pro utvorennia derzhavnoho vydavnytstva, tymchasovyi zakon pro poriadok nabuvannia i vtratu zemel na terytorii Ukrainskoi Derzhavy; proekt zakon pro pravo na vrozhai 1918 r. na terytorii Ukrainskoi Derzhavy; zakon pro orhanizatsiiu viiskovo-sudovykh instantsii ta yikh kompetentsiia i in. traven-lypen 1918 r. [The Statute on the Small Council of Ministers, the Council of Ministers' resolution on the establishment of a state publishing house, the temporary law on the procedure for the acquisition and loss of land on the territory of the Ukrainian State; the draft law on the right to harvest in 1918 on the territory of the Ukrainian State; the law on the organization of military courts and their competence, etc., May-July 1918]. TsDAVO (Tsentr. derzh. arkhiv vyshch. orhaniv vlady ta upr. Ukrainy). F. 1064. Op. 1. Spr. 13. Ark. 70. [in Ukrainian].

24. Ukraina: Khronika XX stolittia. Dovidkove vydannia. Rik 1918. (2005) / avt. kol. O. Androshchuk, O. Bazhan, H. Basara, N. Baranovska, O. Boiko ta in. [Ukraine: Chronicle of the 20th century. Reference edition.Year 1918. / author. number O. Androschuk, O. Bazhan, G. Basara, N. Baranovska, O. Boyko, etc.]. Kyiv : 402 s. [in Ukrainian].

ДОДАТКИ

Додаток № 1
Законопроект про запровадження губернських і повітових земельно-ліквідаційних комісій

За російських часів ці обов'язки виконувались «Землеустроительными Комітетами». Разом з цим були утворені й тимчасові Земельно-ліквідаційні Комісії, які мали спостерігати за порушенням прав власників та орендаторів землі після 1 березня 1918 року, вчинками окремих осіб, сільських громад та різних революційних установ. 1 червня Міністр Земельних Справ представив в Раді Міністрів законопроект про запровадження губернських і повітових земельно-ліквідаційних комісій, який був ухвалений урядом. Однак розгляд і розробку статуту та головних функцій комісії було передано на розробку спеціальній комісії.

Під час своєї діяльності Земельні Комітети допускали багато зловживань. Тому була потреба організувати спеціальні «Земельно-Ліквідаційні Комітети» для розгляду і вирішення справ щодо порушення прав й інтересів власників землі. Контроль над сільським господарством у сфері внутрішнього життя і праці був вміщений в «Тимчасовому законі про міри боротьби з розрухою сільського господарства», який був ухвалений Радою Міністрів 8 липня 1918 року.

А вже 22 жовтня було організовано Вищу Земельну Комісію на чолі якої став сам Гетьман. Виробити основи земельної реформи – це було головне завдання комісії до якої входили: В. Леонтович, І. Черниш, К. Воблий, Є. Чикаленко, В. Косинський, Е. Гайнезер ті інші. На початку листопада 1918 року новим Міністром Земельних справ – В. Леонтовичем було підготовлено проект реформ, який був затверджений Гетьманом.

Комісія розпочала свою роботу ще 25 березня 1918 року за часів правління Центральної Ради. До її складу входили: з української сторони – М. Порш, з німецької – посол барон Мум, з австро-угорської – посол граф Форгач. Проте фактично робота велася у восьми сформованих підкомісіях. Ще протягом квітня було заключено ряд договорів, а саме: 6 квітня – договір «Про організацію постачання хліба з України»; 9 квітня – «Про розмір постачання хліба». 11 квітня було заключено договір про поставку продуктів до Німеччини строком до 31 липня 1918 року. 13 квітня був підписаний договір і про постачання рогатої худоби. А 20 квітня заключено умови щодо вивозу сирих матеріалів з України: дерева, соломи, льону, залізної руди, марганцю, шкір та багато іншого. За правління уряду Гетьманату продовжувалася вести переговори та укладатися економічні договори ще з багатьма державами: Грузією, Доном, Білорусією та ін. (Україна, 2005: 241).

Додаток № 2
Закон про міри боротьби з розрухою сільського господарства

1. Накласти на Губерніальні Земельні Комісії під керуванням і з затвердженням Міністра Земельних Справ видання обов'язкових постанов про примусове використання живого та мертвого сільськогосподарського інвентарю тих власників, котрі не використовують його у власних господарських цілях, для робіт в других господарствах і для перевізок, які мають державне значення.

2. Комісії затверджують постанови про норми платні за працю та про примусове виконання місцевим населенням строчних сільськогосподарських робіт.

3. Установити кару замкнення в тюрмі на строк до одного року чи призначення до примусових громадських робіт за: псування та знищення посівів, врожаю та зібраного хлібу, за свавільне закриття чи припинення робіт, а також за підбивання за такі вчинки.

Міністр земельних справ В. Колокольцев.
До газети № 465 від 10 липня 1918 р.
(ЦДАВО, Ф. 1064, Оп. 1, Спр. 243: 2).

Додаток № 3
Постанова Ради Міністрів Української Держави про утворення при Міністерстві торгу й промисловості часопису «Торговельно-промислова Україна»

1. Утворити часопис для висвітлення та обміркування торгово-промислових, фінансових та економічних питань.

2. Друкування статей в часописі дозволяється як українською так і російською мовами.

3. Законодавчі акти, постанови та розпорядження уряду друкуються паралельно українською і російською мовами.

4. Всі підприємства зобов'язані друкувати справоздання, баланси, об'яви на підставі існуючих законів (було лише не обов'язкове друкування балансів для кредитових інституцій).

5. Всі прибутки від видання часопису обертаються в спеціальні кошти Міністерства торгу і промисловості і витрачаються виключно на потреби зазначеного видання.

6. Асигнування з коштів Державної скарбниці 400.000 крб. на облаштування друкарні та видання часопису, з тим, щоб ця сума була повернена до Державної Скарбниці протягом чотирьох років рівними частинами в кінці кожного року, починаючи з 1919 р.

Варто відмітити, що товариші (помічники) окремих міністерств такі як: Н. Гаврилов та Г. Курило залишилися при окремій думці, стосовно утворення газети при Міністерстві Торгівлі і Промисловості, вони наголошували на тому, що більш доцільніше було б, щоб проектовану газету видавала яка-небудь організація з субсидією від уряду. Однак, періодичне видання міністерства було затверджено видавати за асигнацією отриманою від Ради Міністрів (ЦДАВО, Ф. 1064, Оп. 1, Спр. 12: 91; там само, Спр. 88: 1–1 зв.).